

De kiezer mocht door den gekozene niet langer worden bedot.

* * * *Club en Stembus.*

Toen nu Groen van Prinsterer, vooral sinds 1869, aan de Kamercandidaten, die zijn steun begeerden, een kort samengevat program van actie voorlegde, sloot dit vanzelf in zich, dat vooraf zekerheid begeerd werd omtrent het optreden van die kandidaten, indien ze mochten gekozen worden, in de Staten-Generaal.

Tot dusver had men schier onveranderlijk den jammer te betreuren gehad, dat de kiezers van Antirevolutionairen huize zich tot 't uiterste inspanden, om een niet kwaad-lijkend candidaat er door te halen; maar eens in de Kamer, gingen de gekozen heeren meest hun eigen gang. De Stembus lag nu achter den rug en was afgedaan. De kiezers konden weer voor jaren op stal worden gezet. En elk Kamerlid was in den meest volstrekten zin vrij, om in de Kamer te spreken en te stemmen gelijk hem geviel.

Dit kon te eerder, omdat niet zonder succes het grondwettig gegeven (Artikel 86) op den voorgrond werd geschoven, dat geen band 't Kamerlid binden mocht.

Groen werd door deze tegenwerping intusschen geen oogenblik teruggehouden. Een *formeelen* band vroeg niemand. Het was uitsluitend om den *zedelijken* band te doen. En het aanleggen daarvan mocht niet verwaarloosd worden. In goed constitutioneelen zin ging dit zelfs zoover, dat een Kamerlid, dat tijdens zijn vier-jarige zitting van opinie veranderde, steeds geacht werd tot nederlegging van zijn mandaat gehouden te zijn.

Toch hebben lange jaren vele Kamerleden aan zulk een zedelijken band niet aangewild. Zij wenschten gansch geen band. Zij moesten vrij zijn en blijven als een vischje in 't water en 't vogelken in de lucht. Op en top puur individualistisch.

Zelfs was dit in Nederland verder gedreven dan in eenig ander land. Ons „ieder op zichzelf” had zich steeds lucht gegeven in het „Einspanner”schap.

Groen zag dan ook wel, dat 't niet, gelijk dusver, zonder organisatie blijven kon.

Er was er geen. Ze moest komen, En daar Groen zelf in niets een organisator was, begon hij met 't eerste dat aan alle denkbeeld zelfs van organisatie moest voorafgaan: Een zedelijke band tusschen kiezers en gekozenen.

Daar hebben toen de heeren in de Kamer niet aangewild.